

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання розрахункової роботи для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 “Управління та адміністрування”
спеціальності 071 “Облік і оподаткування” всіх форм навчання

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри теоретичної
та прикладної економіки

Протокол № 9
від 17.01.2022 р.

Чернігів 2022

Економіка підприємства. Методичні вказівки до виконання розрахункової роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальності 071 “Облік і оподаткування” всіх форм навчання – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – 26 с.

Укладачі: Дерій Жанна Володимирівна, доктор економічних наук, професор;
Мініна Оксана Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Дерій Жанна Володимирівна, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, доктор економічних наук, професор

Рецензент: Гоголь Тетяна Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту Навчально-наукового інституту економіки Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ.....	4
1. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ	6
2. МЕТА І ЗАВДАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ	6
3. СТРУКТУРА РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ.....	7
4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ РОЗДІЛІВ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ.....	7
4.1 ВСТУП	7
4.1 ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА	7
4.2 ОБОРОТНІ КОШТИ ПІДПРИЄМСТВА	12
4.4 ВИЗНАЧЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА РОЗПОДІЛ ВИТРАТ	15
4.4 ВИСНОВКИ	17
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	18
ДОДАТОК А.....	21
ДОДАТОК Б	22
ДОДАТОК В.....	23
ДОДАТОК Г	24

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Тенденції та виклики розвитку суспільства вимагають формування у здобувачів вищої освіти підприємницьких навичок та компетентностей з прикладних питань економічної діяльності та набуття практичних навичок щодо їх застосування у майбутній професії. Саме тому своєчасним є вивчення дисципліни “Економіка підприємства”, яка є обов’язковим компонентом навчання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальності 071 “Облік і оподаткування”. Дисципліна розрахована на три кредити, підсумкова форма оцінки результатів навчання – диференційований залік.

Вивчення дисципліни сприяє набуттю компетентностей, зокрема: загальної компетентності – знання та розуміння основ економіки та підприємницької діяльності, та фахової – здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці. У процесі вивчення дисципліни передбачено досягнення програмних результатів навчання таких як: ідентифікувати та оцінювати ризики господарської діяльності підприємств; усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння їх ринкового позиціонування; володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

Важливим компонентом процесу навчання є самостійна робота здобувачів вищої освіти, певну частину часу якої відводиться на виконання розрахункової роботи. Дані методичні вказівки призначені для надання допомоги при виконанні розрахункової роботи з дисципліни “Економіка підприємства”. Методичні вказівки містять необхідні теоретичні відомості, вихідні дані для вико-

нання окремих завдань, контрольні питання, рекомендовану літературу, питання до заліку з дисципліни.

1. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

Розрахункова робота виконується у відповідності з обраним варіантом та включає розділи які присвячено розгляду питань економічної діяльності господарюючого суб'єкта у сучасних умовах.

Робота повинна бути літературно та технічно грамотно виконана і відповідати вимогам оформлення. Всі сторінки нумеруються, в кінці подається повний список посилань, який складається відповідно до правил бібліографії. Розрахункова робота повинна виконуватись відповідно до вимог методичних вказівок, інакше вона не буде допущена до захисту, незалежно від її змісту. Робота виконується з дотриманням принципів академічної доброчесності та обов'язково перевіряється на наявність текстових запозичень. Завершена робота подається здобувачем вищої освіти на кафедру у термін визначений навчальним графіком.

Робота рецензується викладачем, якщо рецензія схвальна, то робота допускається до захисту. Якщо робота написана з порушенням вимог, невірно виконано завдання, її повертають на доопрацювання. Дата і час захисту роботи встановлюється викладачем згідно графіку навчального процесу. Робота зараховується тільки за результатами співбесіди здобувача з викладачем і є обов'язковою до виконання та умовою допуску до заліку. Обов'язковим є завантаження виконаної роботи у системі дистанційного навчання Moodle відповідного курсу.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

Мета розрахункової роботи – розвинути економічне мислення здобувачів у процесі самостійної роботи та досягненні програмних результатів навчання.

Виконання розрахункової роботи дозволить: закріпити і поглибити знання з дисциплін “Економіка підприємства”; розвинути вміння використання в

економічній роботі нормативних матеріалів, законодавчих актів, інструкцій та літературних джерел; відпрацювати навички оформлення виконаної роботи у відповідності до вимог стандартів. Вихідними даними до виконання роботи є: законодавчі та нормативні документи; інформація про обмеження: ставки, тарифи. Номер варіанту обирається за погодженням з викладачем дисципліни. Якщо робота виконана не за визначеним варіантом, вона не розглядається викладачем незалежно від її змісту.

3. СТРУКТУРА РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

Розрахункова робота має наступний зміст:

Вступ.

1. Основний капітал підприємства.
2. Оборотні кошти підприємства.
3. Визначення собівартості продукції та розподіл витрат.

Висновки.

Перелік посилань.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ РОЗДІЛІВ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

4.1 ВСТУП

Вступ повинен містити такі компоненти як актуальність роботи, мета роботи, завдання, які буде вирішено у процесі виконання розрахункової роботи. Обсяг вступу повинен складати 1-2 сторінки.

4.1 ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Необхідні теоретичні відомості. У складі основного капіталу підприємств, установ та організацій вагому частку займають основні засоби, тобто засоби праці, що приймають участь у виробництві тривалий час (більше 365 календарних днів), не змінюють своєї натурально-речової форми та переносять

свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі їх зносу (шляхом амортизаційних відрахувань). Основні засоби неоднорідні та відрізняються між собою натурально-речовим складом, термінами служби, призначенням і роллю у виробництві тощо. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 – «Основні засоби».

Базою для достовірної оцінки об'єктів основних засобів є господарські договори на придбання або виготовлення цих основних засобів або інші розпорядчі та облікові документи. Придбані (створені) основні засоби зараховують на баланс підприємства за первісною вартістю. За П(С)БО 7 «Основні засоби»: первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів:

$$OZ_{\Pi} = OZ_{\text{пр}} + OZ_{\text{тр}} + OZ_{\text{м}} + OZ_{\text{ін}}, \quad (1)$$

де OZ_{Π} – первісна вартість об'єкта основних засобів;

$OZ_{\text{пр}}$ – вартість придбання основних засобів;

$OZ_{\text{тр}}$ – транспортні витрати;

$OZ_{\text{м}}$ – вартість монтажу та установки;

$OZ_{\text{ін}}$ – інші витрати пов'язані з придбанням основних засобів.

Залишкова вартість основних засобів характеризує реально існуючу вартість основних засобів, ще не перенесену на собівартість виготовлюваної продукції. Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, які підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) основних засобів після завершення терміну їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з їх продажем.

Справедлива вартість – сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Введення в дію та вибуття основних засобів на підприємствах відбувається нерівномірно протягом року. Тому для обчислення окремих економічних показників використовують показник середньорічної вартості основних засобів:

$$OZ_{cp} = OZ_{п} + OZ_{вв} \frac{t_e}{12} - OZ_{вив} \frac{t_6}{12}, \quad (2)$$

де OZ_{cp} – середньорічна вартість основних засобів;

$OZ_{п}$ – вартість основних засобів на початок року;

$OZ_{вв}$ – вартість введених в експлуатацію основних засобів;

$OZ_{вив}$ – вартість виведених з експлуатації основних засобів;

t_e – термін функціонування основних засобів;

t_6 – термін бездіяльності основних засобів.

Амортизація – систематичний розподіл вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Норма амортизації вказує на відсоток первісної вартості, який відносять на собівартість продукції у певному періоді часу.

За чинними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Податковим Кодексом України існує п'ять методів амортизації, і підприємство може вибрати будь-який з них.

Прямолінійний метод передбачає рівномірне списання вартості основних засобів протягом терміну їх корисного використання.

Метод зменшення залишкової вартості полягає у визначенні суми амортизації основних засобів, виходячи з їх залишкової вартості на початок року.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості передбачає нарахування амортизації, виходячи із залишкової вартості основних засобів на початок кожного року амортизації та подвійної річної норми амортизації, розрахованої для потреби прямолінійного методу.

Кумулятивний метод передбачає, що суму річної амортизації визначають як добуток вартості основних засобів, що амортизується та кумулятивного коефіцієнта.

Виробничий метод нарахування амортизації застосовують тоді, коли експлуатаційне навантаження на основні засоби протягом розрахункового періоду нерівномірне. Тоді для відтворення вартості основних засобів використовують їх сумарний виробіток за весь період експлуатації у відповідних одиницях виміру (одиницях виробленої продукції, відпрацьованих машино-годинах, кілометрах пробігу, кубометрах тощо). Річна сума амортизації визначається як добуток фактичного річного обсягу виробленої продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації.

Для оцінки ефективності використання основних засобів визначається ряд показників, як загальних так й часткових. До загальних відносяться: фондодідача, фондоємність, фондоозброєність, рентабельність. Часткові показники застосовуються для характеристики використання окремих видів машин, устаткування, виробничої площі, руху основних засобів та ін.

Завдання. Первісна вартість основних засобів швейної фабрики на початок року становила OZ_n тис. грн. З місяця N введено в експлуатацію нову технологічну лінію вартістю $OB_{вв}$ тис. грн. Витрати на транспортування і монтаж технологічної лінії склали B тис. грн. Прогнозований нормативний термін експлуатації технологічної лінії становитиме T років, а ліквідаційна вартість – $OZ_{л}$ тис. грн.

З місяця M на підприємстві вибуло основних засобів на $OZ_{вив}$ тис. грн. Річний обсяг виконаних робіт за рік – BP тис. грн. У найбільш навантаженій зміні в середньому зайнято $Ч$ робітників. Середній рівень податків, що сплачує підприємство – 25% від обсягу виручки від реалізації.

Визначити:

1. Показники ефективності використання та відтворення основних засобів швейного підприємства: загальні (фондовіддачу, фондоємність, фондоозбробленість, рентабельність), та часткові (коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, темп росту, темп приросту, коефіцієнт масштабності).

2. Визначити норму та суми амортизаційних відрахувань (за 5 років) для технологічної лінії якщо застосовуються наступні методи:

- прямолінійний;
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивний.

3. За результатами розрахунків проілюструвати графічно зміну вартості основних засобів при використанні конкретного методу нарахування амортизації та зробити висновки щодо економічної вигоди для підприємства при застосуванні конкретного методу нарахування амортизації.

Вихідні дані до виконання даного завдання наведено у **Додатку А**.

Контрольні питання.

1. Охарактеризуйте основні засоби підприємства.
2. Як поділяються основні засоби за матеріальним складом?
3. Наведіть приклади активної та пасивної частин основних засобів.
4. Наведіть приклади основних засобів виробничого та невиробничого призначення.
5. Види вартості та оцінки основних засобів.
6. Які існують форми зносу основних засобів?
7. Охарактеризуйте методи нарахування амортизації.
8. Що таке залишкова та ліквідаційна вартість основних засобів?

4.2 ОБОРОТНІ КОШТИ ПІДПРИЄМСТВА

Необхідні теоретичні відомості. Оборотним капіталом підприємства (обіговими коштами) є засоби виробництва, що, на відміну від основних засобів беруть участь тільки в одному виробничому циклі, під час якого цілком переносять свою вартість на вартість готової продукції. Оборотні кошти – це сукупність коштів підприємства, що авансуються на створення оборотних фондів та фондів обігу і забезпечення їх неперервного кругообігу.

Якщо оборотні фонди виступають у вигляді предметів праці, то фонди обігу – це кошти, вкладені в запаси готової продукції, товари відвантажені та в дорозі, а також кошти на рахунках та в касі підприємства. З огляду на це розрізняють оборотні кошти у сфері виробництва та у сфері обігу, які в сукупності забезпечують неперервність виробництва та реалізації продукції.

Кругообіг оборотних коштів відбувається за схемою:

$$\Gamma - B3 \dots H3B \dots \Gamma\Pi - \Gamma, \quad (3)$$

де

Γ – кошти, які авансуються підприємством у виробництво;

$B3$ – виробничі запаси;

$H3B$ – незавершене виробництво (у стадії виробництва);

$\Gamma\Pi$ – готова продукція;

Γ – кошти, отримані в результаті реалізації продукції.

Оборотний капітал складається з двох частин – оборотних фондів і фондів обігу.

Оборотні фонди у своїй речовій формі утворюють предмети праці. Вони змінюють свою натуральну форму і фізико-хімічні властивості. Оборотні фонди включають: предмети праці (сировину, основні матеріали і напівфабрикати, допоміжні матеріали, паливо, тару, запасні частини тощо); засоби праці з терміном служби не більше ніж один рік; незавершене виробництво; витрати майбутніх періодів. До фондів обігу належать: готова продукція, що зберігається на

складах підприємства; товари, відвантажені споживачу, але ним не оплачені; кошти в розрахунках та готівка.

Обігові кошти повинні забезпечувати безперервність виробництва і реалізації продукції підприємства. Оборотні фонди циркулюють у сфері виробництва й у процесі виготовлення продукції цілком споживаються, отже, цілком переносять свою вартість на створений продукт. Фонди обігу пов'язані з обслуговуванням процесу обігу товарів, вони не беруть участі в утворенні вартості, а є її носіями.

Нормування оборотних коштів – це визначення раціонального розміру оборотних коштів, які необхідні для забезпечення безперервного та нормального функціонування виробництва. Основним методом нормування оборотних коштів є метод прямого розрахунку. Відповідно до нього формуються наступні норми запасу оборотних коштів: норматив оборотних коштів у виробничих запасах; норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві; норматив оборотних коштів у залишках готової продукції; норматив оборотних коштів у витратах майбутніх періодів.

Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві визначається наступним чином:

$$N_{\text{НЗВ}} = \frac{C_p \times T_{\text{ц}} \times K_{\text{НВ}}}{360}, \quad (4)$$

де C_p – собівартість річного випуску продукції, грн.;

$T_{\text{ц}}$ – тривалість циклу виготовлення продукції, днів;

$K_{\text{НВ}}$ – коефіцієнт наростання витрат, що визначається за формулою:

$$K_{\text{НВ}} = \frac{MB + 0,5C_i}{C_i}, \quad (5)$$

де MB – матеріальні витрати на виробництво одного виробу, грн.;

C_i – собівартість одиниці виробу без матеріальних витрат, грн.

У процесі управління оборотними коштами підприємства актуальним є питання підвищення ефективності їх використання, тобто отримання максимального результату з мінімальним вкладенням в оборотні кошти. Ефективне використання оборотних коштів – це таке їх функціонування, під час якого досягаються найвищі результати діяльності при найменших витратах підприємства. Рівень ефективності використання оборотних коштів підприємства оцінюється за допомогою ряду показників, зокрема

1. Коефіцієнт оборотності показує скільки оборотів можуть зробити оборотні кошти за певний період часу:

$$K_{об} = \frac{ВР}{ОК_c}, \quad (6)$$

де ВР – реалізована за визначений період продукція, грн.;

ОК_c – середньорічний залишок оборотних коштів, грн.

2. Коефіцієнт завантаження – показує скільки оборотних коштів підприємства приходить на 1 грн реалізованої продукції:

$$K_з = \frac{ОК_c}{ВР}, \quad (7)$$

3. Тривалість одного обороту (у днях):

$$T_{об} = \frac{360}{K_{об}}, \quad (8)$$

У результаті прискорення оборотності оборотних коштів відбувається збільшення обсягу виробленої продукції на кожну грошову одиницю поточних витрат підприємства; вивільнення частини коштів з обороту при збереженні обсягів виробленої продукції та створення за їх рахунок додаткових резервів для розширення виробництва.

Завдання. Випуск товарної продукції за рік склав **N** тис. од., виробнича собівартість виробу – **C_i** грн., ціна виробу на **X** % перевищує його виробничу собівартість. Середньорічний залишок оборотних коштів – **ОК_c** тис. грн., тривалість виробничого циклу виготовлення виробу – **T_ц** календарних днів, матеріальні витрати на виробництво одного виробу – **МВ** грн.

Визначити:

1. Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві.
2. Показники ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнт оборотності, коефіцієнт закріплення, тривалість одного обороту, рентабельність оборотних коштів.

Вихідні дані до виконання даного завдання наведено у **Додатку Б**.

Контрольні питання.

1. Як можна класифікувати оборотні засоби?
2. Які з елементів оборотних засобів обслуговують сферу виробництва, сферу обігу?
3. Які джерела походження мають оборотні засоби?
4. Що собою являє процес нормування оборотних засобів?
5. Які з оборотних засобів підлягають нормуванню?
6. Які показники ефективності використання оборотних засобів?

4.4 ВИЗНАЧЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА РОЗПОДІЛ ВИТРАТ

Необхідні теоретичні відомості. Витрати – це грошовий вирах усіх видів спожитих і залучених ресурсів, а також виконаних робіт і послуг для підприємства. Витрати представляють собою кошти, які витрачені для забезпечення виробництва та реалізації продукції, отримання доходу та прибутку підприємством.

За способом віднесення на окремі види продукції витрати ділять на прямі та непрямі. Прямі витрати безпосередньо відносять на собівартість виготовлення конкретного виду продукції, й вони можуть бути розраховані на її одиницю прямо (матеріали, паливо, заробітна плата). Непрямі витрати пов'язані з виготовленням різних видів продукції, в цьому разі не можна безпосередньо обчислити витрати на окремі види продукції (загальновиробничі витрати, витрати на утримання та експлуатацію машин тощо). Непрямі витрати розподіляються на

окремі види продукції пропорційно певній базі. У якості базу розподілу може бути обрано: основну заробітну плату основних виробничих робітників; площа матеріалу; загальна вартість випущеної продукції; обсяг випуску, відпрацьована кількість машино-годин та ін. Зростання частки прямих витрат у загальній сумі підвищує точність обчислення витрат на одиницю продукції.

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку та випуск продукції (робіт, послуг). Собівартість характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, оскільки в ній відображаються: рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін.

Завдання. Швейна майстерня виготовляє швейні вироби домашнього вжитку, зокрема комплект А і комплект Б. Дані про витрати, пов'язані з виробництвом наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура витрат на виробництво швейних виробів

№ п/п	Стаття витрат	Витрати по видам продукції, тис. грн.	
		А	Б
1	Сировина і матеріали	СМ1	СМ2
2	Зворотні відходи	ЗВ1	ЗВ2
3	Покупні вироби	ПН1	ПН2
4	Основна заробітна плата виробничих робітників	ОЗ1	ОЗ2

Крім вищезазначених, підприємство несе витрати пов'язані з:

- енерго - та водопостачанням виробничого процесу – ЕВ тис. грн;
- амортизацією основних засобів виробничого призначення – АМ тис. грн;
- оплатою праці апарату управління виробництвом – ЗП тис. грн;
- проведенням технічного обслуговування, ремонту машин – ТО тис. грн.

Загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування і управління підприємством, складають ЗГ тис. грн. Непрямі витрати, пов'язані з реалізацією продукції – НВ тис. грн. Обсяг витрат підприємства пов'язаних з утриманням власного табору відпочинку складають СВ тис. грн.

Ставка єдиного соціального внеску для підприємства – 22%, відсоток для виплати премій виробничим робітникам за виконання виробничих завдань – 15% від основної заробітної плати. Обсяг виробництва продукції склав N1 штук виробів А та N2 виробу Б. Виробничий цикл виготовлення продукції – короткий, незавершене виробництво відсутнє.

Визначити:

1. Розподілити загальновиробничі витрати пропорційно прямим виробничим витратам.
2. Розподілити позавиробничі витрати пропорційно основній заробітній платі виробничих робітників.
3. Визначити річний обсяг операційних витрат.
2. Розрахувати повну собівартість одиниці продукції А та Б.

Вихідні дані до виконання даного розділу розрахункової роботи наведено у Додатку В.

Контрольні питання.

1. Поняття витрат та їх класифікація.
2. Що таке собівартість продукції? Структура собівартості.
3. Кошторис витрат на виробництво. Методика розрахунку.
4. Економічні елементи витрат. Їх характеристика.
5. Способи розподілу непрямих витрат та їх віднесення на собівартість продукції.
6. Постійні та змінні витрати.

4.4 ВИСНОВКИ

За результатами виконання розділів розрахункової роботи здобувач робить висновки щодо розглянутих питань. Висновки повинні бути конкретними, обсяг – до однієї сторінки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальна література

1. Дмитрієв І.А. Економіка підприємств автомобільного транспорту: навчальний посібник для самостійної роботи та поточного контролю знань студентів закладів вищої освіти / І.А. Дмитрієв, О.С. Іванілов, І.Ю. Шевченко, І.М. Кирчата. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2018. – 308 с.
2. Дмитрієв І.А. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / І.А. Дмитрієв, І.Ю. Шевченко. - Х.: ХНАДУ, 2018. - 292 с.
3. Економіка підприємства: навчальний посібник / уклад.: Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". - Київ : [НаУКМА], 2018. - 302 с.
4. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. М.Бандурка, Є. В. Ковальов, М. А.Садиков, О. С. Маковоз; за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: ХНУВС. – 2017. – 192 с.
5. Економіка та організація праці: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / О.В. Мініна, Ж.В. Дерій, Н.Т. Шадура-Никипорець. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. – 206 с.
6. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 600 с.
7. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. – 620 с.
8. Економіка та організація виробництва. Самостійна та індивідуальна робота студентів/ Навчальний посібник. Уклад. І. В. Причепи, Л. П. Руда. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 186 с.
9. Кузьмин, В. М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум / В. М. Кузьмин. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. - 51 с.

Допоміжна література

1. Закон України «Про оплату праці». Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 01.01.2017 року. - [електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України: – К.: редакція від 02.08.2017 року. – [електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Кодекс законів про працю України. Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 30.04.2017 року. – [електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 № 318 // Редакція від 09.08.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92 // Редакція від 24.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18.10.1999 № 242 // Редакція від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 № 246 // Редакція від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
8. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 26.07.2017 року. – [електронний ресурс] – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
9. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: – К.: редакція від 19.07.2017 року. – [електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

10. Дерій Ж.В. Роль домашніх господарств у циркулярній економіці. / Ж.В. Дерій // Проблеми і перспективи економіки та управління: Науковий журнал. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – № 3. – С. 39-45.
11. Mc Connell, Campbell; Stanley Brue; Sean Flynn; Sean Flynn (2021). Economics Principles, Problems, & Policies. McGraw-Hill. pp. /. ISBN 9781260226775.
12. Batler-Boudon, T. 50 Economics Classics / John Murray. P. 368.
13. Niall Kishtainy. The Economics Book: Big Ideas Simply Explained. Published August 20th 2012 by DK
14. Niall Kishtainy. A Little History of Economics, published by Yale University Press, was released in March 2017.
15. Edmund Conway. 50 Ideas You Really Need to Know: Economics – Quercus Publishing Plc. 2012, p. 208.

ДОДАТОК А

Таблиця А 1

Вхідні дані для виконання першого розділу розрахункової роботи

Варіант	Значення показників									
	ОЗ _п , тис. грн.	N, мі- сяць	ОЗ _{вв} , тис. грн.	В, тис. грн.	T, років	ОЗ _л , тис. грн.	М, мі- сяць	ОЗ _{ввв} , тис. грн.	ВР, тис. грн.	Ч, осіб
1	3000	5	1300	150	10	120	6	15	5000	300
2	5000	2	1450	120	15	200	4	25	12000	320
3	12000	4	6700	200	20	300	5	45	32000	450
4	600	5	5000	240	12	15	4	45	4500	500
5	700	6	3400	250	16	26	5	30	3200	500
6	800	7	5600	300	17	30	6	14	3800	120
7	900	8	3400	310	15	32	7	15	3900	450
8	1200	11	4500	320	12	50	8	23	4000	350
9	950	3	5000	250	15	90	11	22	4200	350
10	1200	5	3900	220	20	48	12	20	4500	560
11	1300	8	3450	130	20	50	10	5	3200	460
12	2500	7	3200	120	15	80	9	10	2300	380
13	3000	9	6500	220	12	120	9	12	7000	390
14	750	10	4500	210	15	65	10	13	560	260
15	600	10	3000	230	15	15	8	15	1200	310
16	550	4	5600	240	16	30	8	8	1500	210
17	1500	3	6700	250	15	60	9	10	2500	380
18	1400	6	7000	300	14	45	9	15	3500	450
19	1300	6	4500	310	13	45	10	15	3800	200
20	3500	8	6000	320	15	110	10	17	4500	150
21	4000	6	3600	240	16	120	11	20	12000	180
22	2500	4	4100	220	14	100	8	24	3700	195
23	2800	5	4350	230	13	90	7	22	4500	180
24	3200	8	4700	150	17	125	6	20	2000	130
25	4100	9	3900	170	16	130	7	12	4500	140
26	1700	3	5000	190	14	56	8	10	3400	125
27	1800	2	6500	200	13	78	8	15	3000	165
28	1950	2	4500	210	14	95	8	23	2500	155
29	780	6	6500	310	12	45	6	10	1250	110
30	2300	9	5700	280	15	78	7	9	2700	170

ДОДАТОК Б

Таблиця Б 1

Вхідні дані для виконання другого розділу розрахункової роботи

Варіант	N, тис. од.	C _i , грн.,	X, %	OK _c , тис. грн.	T _ц , днів	MB, грн.
1	250	45	25	1250	10	15
2	200	60	20	1320	9	40
3	300	50	40	1450	9	36
4	450	90	30	1400	8	78
5	500	78	15	1650	12	45
6	220	89	12	1700	13	67
7	110	90	15	2400	11	70
8	450	75	20	1200	14	56
9	600	65	25	800	6	34
10	560	95	22	900	7	78
11	720	115	28	1000	15	80
12	870	80	30	1100	13	58
13	325	85	16	1400	14	61
14	420	80	18	1300	15	60
15	310	87	10	1100	12	45
16	440	90	12	1200	11	56
17	460	69	16	1100	12	39
18	270	73	25	1350	16	40
19	280	87	20	1250	12	39
20	160	78	40	1150	8	54
21	500	95	30	980	9	65
22	220	100	15	900	11	70
23	110	65	12	1250	10	43
24	450	50	15	1320	9	32
25	600	40	20	1450	9	23
26	560	125	25	1400	8	76
27	720	110	22	1650	12	80
28	870	70	28	1700	13	43
29	325	80	30	2400	11	34
30	420	60	16	1200	14	25

ДОДАТОК В

Таблиця В 1

Вхідні дані для виконання третього розділу розрахункової роботи

Варіант	Показники																
	СМ1	СМ2	ЗВ1	ЗВ2	ПН1	ПН2	ОЗ1	ОЗ2	ЕВ	АМ	ЗП	ТО	ЗГ	НВ	СВ	Н1	Н2
1	11500	8300	87	62	245	420	2100	1900	4470	750	770	1000	3100	1950	1100	4000	5000
2	12000	8000	80	56	200	300	2000	1800	5000	700	700	670	2000	1900	900	3000	2400
3	10500	7800	90	50	230	310	1800	1850	4500	680	720	780	2300	1800	800	2500	3000
4	11000	9000	92	75	240	410	1900	1670	3200	450	710	900	3100	1870	700	3400	4100
5	12100	9100	87	65	310	500	2300	1780	3400	500	650	780	1200	1860	950	5600	6000
6	14000	9200	85	77	230	320	2450	2000	3300	600	640	900	1100	1950	900	7800	8000
7	9800	8600	78	63	300	235	3200	2050	4100	700	340	600	1000	2000	500	3400	4000
8	9700	8700	92	65	320	315	1800	2100	4000	710	650	560	1400	2100	600	2400	2800
9	11890	8900	79	68	340	360	1700	1800	3900	560	620	570	1350	1700	500	2500	3000
10	10980	9200	65	38	350	310	1650	1780	3800	650	640	780	1500	1760	760	1200	1300
11	12000	9400	69	49	280	300	1600	1750	4470	680	630	987	1250	1750	550	1800	2000
12	13000	8700	68	58	290	180	1720	1790	5000	690	700	940	1240	1200	500	2000	7800
13	13200	7600	54	76	300	165	1400	1900	4500	785	680	456	2100	1300	600	3000	3400
14	14100	7500	34	45	310	170	1450	1400	3200	600	670	678	900	1600	620	4000	2400
15	15000	8900	35	80	320	185	1400	2100	3400	610	560	320	800	1900	450	2400	2500
16	11000	8700	42	70	280	210	1280	2000	3300	620	520	440	760	1800	480	2200	1200
17	12100	7700	43	72	270	220	1900	1800	4100	650	770	670	750	1750	510	4300	1800
18	12050	8300	35	62	260	420	1800	1900	4000	750	700	780	650	1600	340	6500	9000
19	11400	8000	40	56	255	300	1850	2300	3900	700	720	900	3100	1650	890	7700	1800
20	10000	7800	34	50	220	310	1670	2450	3800	680	710	780	2000	1950	450	1600	2000
21	10100	9000	26	75	245	410	1780	3200	2100	450	650	900	2300	1900	1100	1800	3000
22	10200	9100	28	65	200	500	2000	1800	2150	500	640	600	3100	1800	900	1900	4000
23	11890	9200	30	77	230	320	2050	1700	2200	600	340	560	1200	1870	800	2100	2400
24	10980	8600	54	63	240	235	2100	1650	1650	700	650	570	1100	1860	700	2200	2200
25	12000	8700	34	65	310	315	1800	1600	1500	710	620	780	1000	1950	950	2300	4300
26	13000	8900	35	68	230	360	1780	1720	1400	560	640	985	1400	2000	900	5600	6500
27	13200	9200	42	38	300	310	2000	1400	1300	650	630	940	1350	2100	500	9100	8000
28	14100	9400	43	49	320	300	1450	1450	2300	680	700	455	1500	1700	600	3500	4000
29	15000	8700	35	58	340	420	2100	1400	2100	690	680	675	1250	1760	500	4300	4700
30	11000	8300	40	76	350	300	1190	1280	1200	785	670	670	1240	1750	760	4100	4500

ДОДАТОК Г

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Економіка як галузь науки. Принципи та методи економіки. Мета, завдання та предмет дисципліни “Економіка підприємства”.
2. Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери.
3. Місія й різноманітні цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства. Юридичні акти, що є законодавчою базою функціонування підприємства (організації).
4. Підприємництво як сучасна форма господарювання.
5. Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу.
6. Категорії персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники).
7. Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією.
8. Розрахунки чисельності окремих категорій працівників виробничих підприємств.
9. Продуктивність праці як економічна категорія.
10. Методичні підходи до розрахунку продуктивності праці на виробничих підприємствах.
11. Чинники зростання продуктивності праці.
12. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата й додаткова оплата праці.
13. Сучасна державна політика оплати праці. Мінімальна заробітна плата. Тарифна система.
14. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Форми і системи оплати праці робітників.

15. Форми та системи заробітної плати.
16. Погодинна оплата праці.
17. Відрядна оплата праці.
18. Ефективність колективних форм організації та оплати праці.
19. Основні засоби. Класифікація основних засобів за ознакою функціонального призначення та участі у виробничих процесах.
20. Види вартості і оцінки основних засобів.
21. Види зносу основних засобів: фізичний, моральний. Амортизація основних засобів. Норми амортизаційних відрахувань.
22. Показники ефективності використання основних засобів.
23. Оборотні фонди, склад оборотних фондів.
24. Нормування витрат матеріальних ресурсів і обчислення необхідного обсягу оборотних фондів.
25. Показники ефективності використання оборотних фондів підприємства.
26. Нормовані і ненормовані обігові кошти. Джерела формування обігових коштів.
27. Основні показники рівня ефективності використання обігових коштів. Шляхи підвищення ефективності використання обігових коштів.
28. Номенклатура й асортимент продукції (послуг). Валова, товарна, чиста й реалізована продукція.
29. Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник.
30. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами.
31. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат.
32. Методика обчислення окремих статей калькуляції.

33. Визначення впливу окремих техніко - економічних чинників на зменшення поточних витрат.
34. Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін та сфери їх застосування.
35. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо.
36. Система знижок і доплат до ціни. Державне регулювання ціноутворення.
37. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства.
38. Характеристика та види ефективності діяльності підприємства.
39. Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства.
40. Класифікація чинників зростання ефективності виробництва.